

Anna Bida, Magdalena Białkowska, Julia Sacewicz

Studenckie Koło Naukowe „Erka”
Państwowa Szkoła Wyższa w Białej Podlaskiej
- opiekun naukowy dr n. med. Anna Ślifirczyk

WIEDZA I OCZEKIWANIA STUDENTÓW PAŃSTWOWEJ SZKOŁY WYŻSZEJ W BIAŁEJ PODLASKIEJ W ZAKRESIE HONOROWEGO ODDAWANIA KRWI

Streszczenie

Krwiodawstwo w Polsce ma charakter honorowy, co oznacza, że poza ściśle określonymi wyjątkami opiera się na zasadzie dobrowolnego i bezpłatnego oddawania krwi. Oddając systematycznie krew – krwiodawca, poza wymiernymi korzyściami w postaci wolnego dnia oraz opakowania czekolad, odczuwa wielką osobistą satysfakcję ze spełnienia dobrego uczynku i okazania pomocy potrzebującym.

Celem pracy była ocena wiedzy studentów Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej o akcji honorowego oddawania krwi, jej przebiegu i charakterze, a także ocena oczekiwań studentów wobec organizatorów. Badanie przeprowadzono wśród uczestników akcji Wampiriada PSW i obejmowało 60 osób - 25 mężczyzn oraz 35 kobiet. Anonimowa ankieta dotyczyła następujących zagadnień; dane socjodemograficzne, czas oddawania krwi, zakres wiedzy o procedurze, źródło informacji o akcji oraz oczekiwania studentów wobec organizatorów.

Większość ankietowanych, bo aż 38 osób zadeklarowało wcześniejsze oddanie krwi w punktach Regionalnych Centrów Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa. Po raz pierwszy krew oddawały 22 osoby. Tylko 8 osób uznało siebie za honorowych dawców krwi. Zdecydowaną przewagę stanowiły 54 osoby, które wzięły udział w akcji z potrzeby serca, 3 osoby oddały krew z innych względów (dla czekolad), natomiast 2 osoby dla dnia wolnego od zajęć. Widok krwi paraliżował tylko 4 uczestników, w tym 3 kobiety i 1 mężczyznę.

Podsumowując akcję, należy dążyć do większego propagowania Wampiriady na terenie uczelni i miasta oraz lepszego przygotowania studentów do roli przyszłych dawców krwi przez organizatorów kampanii.

Wstęp

Krew odgrywa najważniejszą rolę w żywym organizmie. Zadaniem jej jest ciągle dostarczanie komórkom i tkankom substancji odżywczych, tlenu oraz zabieraniu od nich produktów przemiany materii, które powstają w procesach rozpadu i muszą ulec wydaleniu z ustroju; ochrona ustroju przed różnymi szkodliwymi czynnikami przenikającymi do niego z zewnątrz, takimi jak: ciała obce, mikroorganizmy; utrzymaniu homeostazy, czyli stałości składu środowiska wewnętrznego organizmu niezależnie od zmian, które w sposób ciągły zachodzą pod wpływem czynników egzogennych i endogennych, zapewnienie za pomocą różnych substancji krążących we krwi (hormonów) łączności pomiędzy poszczególnymi częściami i narządami organizmu (Sylwanowicz 2005). O tym, jak ważną rolę odgrywa krew wiedzieli już nasi przodkowie, choć nie potrafili w racjonalny sposób wytłumaczyć jej mocy (Jeżewski 2004).

Pomimo postępów, jakich w ostatnich latach dokonała medycyna, nie udało się wytworzyć substancji, która mogłaby w pełni zastąpić ten życiodajny płyn, dlatego tak ważne jest promowanie Honorowego Krwiodawstwa (Domagała 2009). Od wielu lat istnieją liczne próby stworzenia preparatu zastępczego krwi, próby te napotykają jednak wiele trudności natury technicznej, między innymi wywołują szereg działań niepożądanych mających miejsce po przetoczeniu. Istotnym problemem jest również krótki czas działania. Wyprodukowane do tej pory preparaty nie spełniają wszystkich funkcji krwi. Spośród nich udało się uzyskać zdolność do transportowania tlenu. Istnieją również próby zastąpienia innych składników krwi. W związku z nieudanymi jak do tej pory próbami stworzenia preparatu krwiozastępczego, spełniającego wszystkie funkcje krwi, to właśnie krew i jej składniki w dalszym ciągu będą wykorzystywane jako główne, szeroko stosowane preparaty lecznicze (Rosiek 2010).

Krwiodawstwo jest to akt, oparty na zasadzie dobrowolnego i bezpłatnego oddawania krwi, poza wyjątkami, które określa ustawa (Dz. U. Nr 106, poz. 681). Można zatem stwierdzić, że jest swojego rodzaju „czystym darem”. Pojęcie „czystego daru” zostało wprowadzone przez Malinowskiego. Autor rozumiał je jako nieokreślone działanie, w którym „jednostka ofiarowuje jakiś przedmiot, czy wyświadcza usługę, nie oczekując i nie otrzymując niczego w zamian” (Malinowski 1981).

Niestety liczba honorowych dawców krwi nie wzrasta w dostatecznym stopniu, proporcjonalnie z zapotrzebowaniem, dlatego tak ważne jest promowanie krwiodawstwa w różnych środowiskach, także w studenckim.

Wampirjada jest ogólnopolskim, studenckim projektem honorowego krwiodawstwa, organizowanym przez Niezależne Zrzeszenie Studentów przy współpracy z Regionalnym Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa. Po raz pierwszy

akcję zorganizowali studenci Politechniki Krakowskiej w 1999 r. Bardzo szybko inicjatywę przejęły inne ośrodki Niezależnego Zrzeszenia Studentów, organizując akcję w swoich regionach. Obecnie jest to jedna z największych inicjatyw studenckich, która odbywa się cyklicznie w dwóch edycjach (jesiennej i wiosennej).

Celem Wampiriady jest promowanie honorowego krwiodawstwa wśród studentów i uświadomienie, że oddawanie krwi jest zabiegiem bezpiecznym pod warunkiem, że osoba zakwalifikowana jest zdrowa. Ponadto krwiodawcą może zostać każda osoba w wieku 18-65 lat, posiadająca obywatelstwo RP, ważąca ponad 50 kg.

Istnieje również możliwość honorowego oddania krwi przez osoby, które ukończyły 16 rok życia i uzyskały pisemną zgodę od rodziców lub opiekunów prawnych. Osoby, które ukończyły 65 rok życia, po corocznym uzyskaniu zgody od lekarza również mogą oddawać krew, pod warunkiem, że do tej pory oddawały ją regularnie.

Poza stałymi i czasowymi dyskwalifikacjami do krwiodawstwa zawartymi w ustawie, nie można oddawać krwi, będąc pod wpływem alkoholu, narkotyków oraz w stanie nadmiernego pobudzenia nerwowego (Wiszniewska-Gauer 2010).

Wieloletnie doświadczenia wykazały, że zarówno jednorazowe, sporadyczne jak i regularne pobieranie (4-6 razy w roku) krwi w ilości nieprzekraczającej 10% objętości krążącej, nie powoduje szkodliwych następstw w organizmie zdrowego człowieka. Pobieranie krwi trwa nie dłużej niż 10 min i jest zabiegiem bezbolesnym. Kobiety mogą oddawać krew maksymalnie 4 razy w roku, zaś mężczyźni 6 (Domagała 2009).

Poza włączeniem się do akcji honorowego i systematycznego oddawanie krwi każdy kto ma potrzebę ratowania życia ludzkiego może zarejestrować się w Rejestrze Potencjalnych Niespokrewnionych Dawców Szpiku Kostnego. Rolą szpiku kostnego, płynnej konsystencji znajdującej się w jamach szpikowych kości długich, jest wytwarzanie niezbędnych do życia komórek krwi: erytrocytów (czerwonych krwinek), leukocytów (białych krwinek) oraz płytek krwi. Rokrocznie, ok. 12 tysięcy Polaków zapada na choroby nowotworowe, w tym białaczkę, oraz nienowotworowe choroby układu krwiotwórczego. Przeszczep szpiku często jest jedną z niewielu możliwości wyleczenia takich osób. Operacja ta poprzez pobranie od zdrowego dawcy i wszczepieniu choremu komórek szpiku ma na celu rekonstrukcję uszkodzonego bądź niepoprawnie funkcjonującego szpiku biorcy. Podczas trwania akcji do Rejestru Potencjalnych Niespokrewnionych Dawców Szpiku Kostnego zapisały się dwie osoby.

Pierwszą edycję Wampiriady w Państwowej Szkole Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej zorganizowano w 2010 r. z inicjatywy studentów kierunków medycznych. Chęć oddania krwi zgłosiły 43 osoby, z czego, po badaniu lekarskim, krew mogły oddać 23 osoby. Akcja została szeroko nagłośniona w lokalnych mediach, co pozwoliło zaistnieć społeczności akademickiej jako środowisku niebędącemu obojętnym na ludzkie potrzeby. Druga edycja Wampiriady PSW została zorganizowana dnia 18 marca 2013r. przez członków Koła Naukowego

eRka. W akcji udział wzięły 52 osoby, z czego 43 osoby oddały swoją krew.

Material i metody

W niniejszej pracy zastosowano kwestionariusz wywiadu ukierunkowanego. Wypełniono anonimową ankietę mającą na celu ocenić wiedzę i oczekiwania studentów PSW w Białej Podlaskiej w zakresie honorowego oddawania krwi. Badania przeprowadzono w czasie trwania kampanii honorowego krwiodawstwa Wampiriada PSW w dniu 18 marca 2013r. Ankieta zawierała proste pytania, użyto ogólnie zrozumiałego języka dla ludzi niezwiązanych z medycyną.

Kwestionariusz ankiety, zbudowany z 10 pytań jednokrotnego wyboru oraz metryczki, obejmował następujące zagadnienia; czas i okoliczności oddawania krwi, zakres wiedzy o procedurze, źródło informacji o akcji, dane socjodemograficzne oraz oczekiwania studentów wobec organizatorów akcji.

Badaniem objęto 60 osób (25 mężczyzn, co stanowi 42%) w wieku od 19 do 35 lat i (35 kobiet, co stanowi 58%) w wieku od 18 do 25 lat - głównie studentów Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, uczestników akcji Wampiriada PSW – kampanii honorowego krwiodawstwa. Wśród ankietowanych przeważały osoby zamieszkujące województwo lubelskie (53 osoby, co stanowi 88%). Pozostali uczestnicy badania pochodzą z województwa mazowieckiego (4 osoby - 7%) i podlaskiego (3 osoby - 5%). Zdecydowana większość uczestników studiuje kierunki medyczne: ratownictwo medyczne – 16 osób ($\approx 27\%$), pielęgniarstwo – 12 osób (20%) oraz zdrowie publiczne – 6 osób (10%). W grupie pozostałych studentów można wyróżnić osoby z takich kierunków jak bezpieczeństwo narodowe, budownictwo, filologia rosyjska, finanse i rachunkowość, informatyka, pedagogika, rolnictwo, turystyka i rekreacja oraz zarządzanie. W akcji wzięły też udział dwie osoby niebędące studentami, które o całym wydarzeniu dowiedziały się z lokalnych mediów. Uczestnikami głównie byli studenci, stąd też wiek oscylował w okolicy 20-22 lat. Najmłodszy uczestnik miał 18 lat, a najstarszy 35 lat (nie student).

Wyniki

Uzyskany materiał badawczy poddano analizie statystycznej przeprowadzonej przy pomocy programu „STATISTICA”.

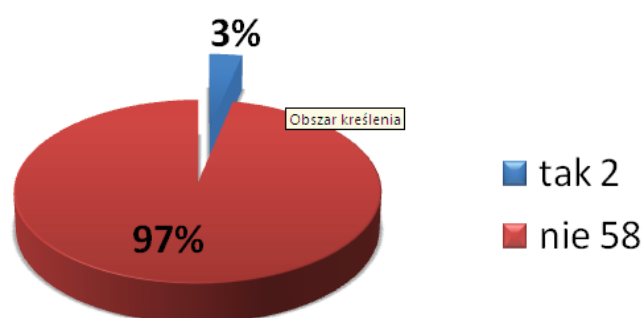
Ryc. 1. Udział ankietowanych w wcześniejszym oddawaniu krwi

Aż 63% (38 osób) zadeklarowało wcześniejsze oddanie krwi w punktach Regionalnych Centrów Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa (ryc. 1). Podział ze względu na płeć jest niemalże zbalansowany z niewielką przewagą obecności płci męskiej, przedstawia się on następująco - 18 kobiet ($\approx 47\%$) i 20 mężczyzn ($\approx 53\%$). Po raz pierwszy na oddanie krwi zdecydowały się 22 osoby, wśród tego grona było 5 mężczyzn ($\approx 23\%$), natomiast kobiet, które wyraziły taką wolę było 17, co stanowiło $\approx 77\%$.

Tab. 1. Aktywność uczestników akcji Wampiriada PSW

Który raz oddajesz krew?	liczba osób
pierwszy raz	22
2-3 razy	15
4-5 razy	15
honorowy dawca krwi	8
	60

Po raz pierwszy krew oddawały 22 osoby ($\approx 37\%$), 15 osób (25%) udzieliło odpowiedzi, iż 2-3 raz biorą udział w takiej akcji, a po raz 4-5 kolejnych 15 osób (25%). W przeprowadzonym badaniu wykazano, iż 8 osób zadeklarowało się jako honorowi dawcy krwi. Ten zaszczytny tytuł przyznaje się około 13% ankietowanych. Liczba honorowych dawców krwi stopniowo wzrasta, choć nie w dostatecznym stopniu, dlatego bardzo ważne jest promowanie akcji poboru krwi oraz uświadamianie i zachęcanie społeczeństwa do uczestnictwa w podobnych akcjach (tab. 1).

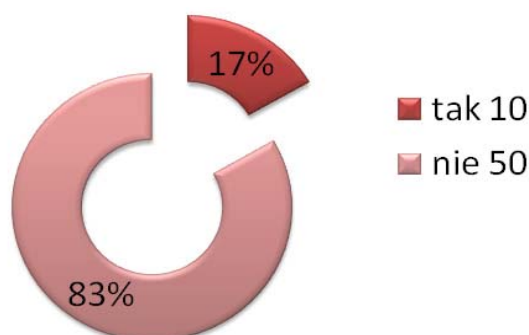
Ryc. 2. Deklaracja oddania innych składników krwi

Tylko 2 osoby spośród wszystkich ankietowanych (co stanowi 3%) oddawały wcześniej inne składniki krwi, tj. osocze, płytki krwi. Wśród tych dwóch osób, znalazła się 1 osoba płci męskiej oraz 1 osoba płci żeńskiej. Innych składników krwi nigdy nie oddawało 58 ankietowanych, w gronie tych osób można wyróżnić 34 kobiety ($\approx 97\%$) oraz 24 mężczyzn (96%) – ryc. 2.

Tab. 2. Powód oddawania krwi przez uczestników

Dlaczego oddajesz krew?	liczba osób
dla czekolad	3
inne (nieść pomoc innym)	1
wolny dzień od zajęć	2
z potrzeby serca	54
	60

Zdecydowaną przewagę stanowią osoby, które wzięły udział w akcji z potrzeby serca, bo aż 90% ankietowanych, 3 osoby udzieliły odpowiedzi, że oddają krew dla czekolad, 2 osoby dla wolnego dnia od zajęć, natomiast 1 osoba z chęci niesienia pomocy innym (tab. 2). Z potrzeby serca krew oddało 4 studentów bezpieczeństwa narodowego ($\approx 7\%$), 3 osoby z budownictwa ($\approx 6\%$), 1 osoba z filologii rosyjskiej ($\approx 2\%$), 2 osoby z finansów i rachunkowości ($\approx 4\%$), 1 osoba z informatyki ($\approx 2\%$), 4 osoby z pedagogiki ($\approx 7\%$), 11 osób z pielęgniarstwa ($\approx 20\%$), 12 osób z ratownictwa medycznego ($\approx 22\%$), 2 osoby studiujące jednocześnie ratownictwo medyczne i pielęgniarstwo ($\approx 4\%$), 1 osoba z rolnictwa ($\approx 2\%$), 1 osoba z turystyki i rekreacji ($\approx 2\%$), 3 osoby z zarządzania ($\approx 6\%$) oraz 6 osób ze zdrowia publicznego ($\approx 11\%$), 1 osoba ucząca się w liceum ogólnokształcącym ($\approx 2\%$) oraz 2 osoby pracujące ($\approx 4\%$). Troje studentów z ratownictwa medycznego oddało krew po to by otrzymać czekolady. Dla 1 osoby z ratownictwa medycznego najważniejsza była chęć niesienia pomocy innym. Dla wolnego dnia od zajęć krew oddało po 1 studentzie z bezpieczeństwa narodowego i pielęgniarstwa.

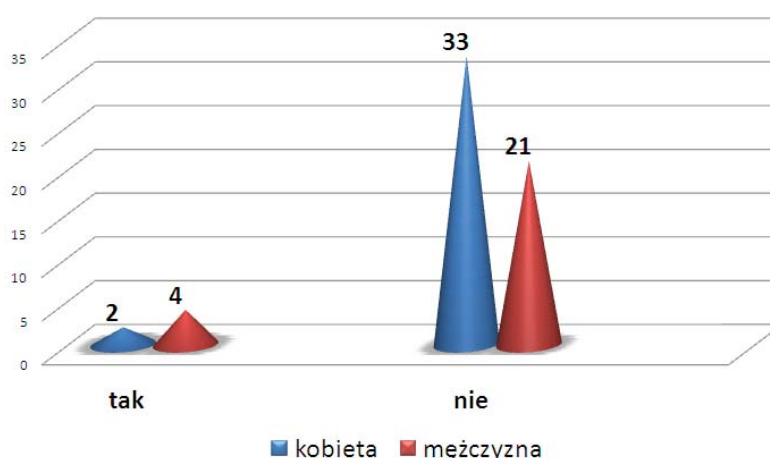
Ryc. 3. Przynależność ankietowanych do rejestru dawców szpiku

Wyniki wykazały, że wśród ankietowanych 10 osób, stanowiących 17% badanych, jest zarejestrowanych jako potencjalni dawcy szpiku (ryc. 3). W każdej chwili mogą zostać wezwani by uratować komuś życie oddając część siebie. Mogą pomóc osobom, dla których jedynym ratunkiem jest przeszczep zdrowych komórek macierzystych. Dopasowanie dawcy do biorcy to jak przysłowiowe „szukanie igły w stogu siana”. Prawdopodobieństwo znalezienia „bliźniaka genetycznego” wynosi od 1:25000 do 1: kilku milionów [według zostandawca.pl]. Coraz więcej osób decyduje się na ten, postrzegany przez pewne grono ludzi niewielki krok, jednak dla osób potrzebujących przeszczepu szpiku ma ogromne znaczenie. Spośród ankietowanych 50 osób (co stanowi 83%) nie zostało zapisanych w rejestrze.

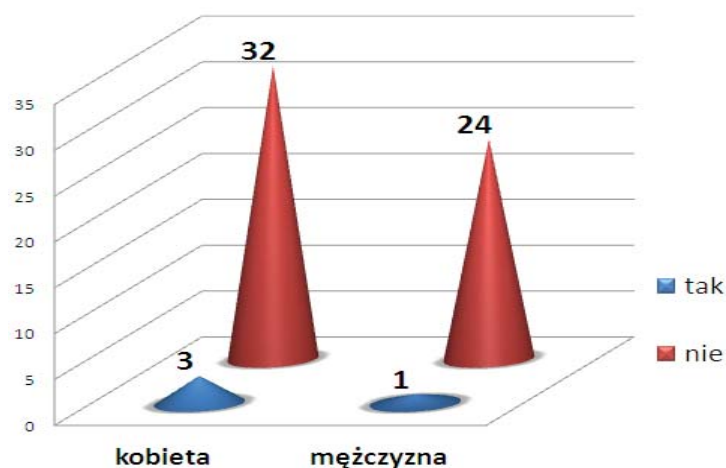
Ryc. 4. Potrzebna krew w bliskim otoczeniu ankietowanych

Na pytanie: czy kiedykolwiek ktoś z Twojej rodziny/kręgu znajomych potrzebował krwi – 20 uczestników (33%) badania odpowiedziało tak. Z czego wynika, że u 40 ankietowanych (67%) nigdy nie wystąpiła potrzeba przetaczania krwi wśród grona bliskich osób. Oznacza to, że ponad 30% ankietowanych spotkało się w życiu z potrzebą ofiarowania rodzinie lub znajomym cennego daru jakim jest krew (ryc. 4).

Ryc. 5. Obawa przed igłą, ukłuciem

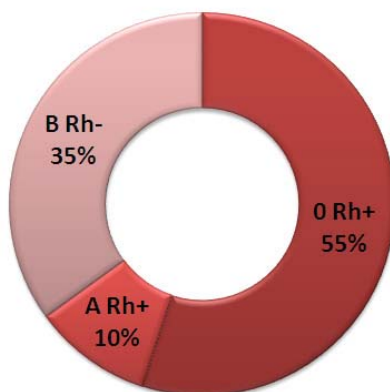
Ukłucia igłą boi się tylko 10% badanych (6 osób). Aichmofobia, czyli paniczny lęk przed igłami i ostrymi przedmiotami wśród ankietowanych dotyka 2 kobiety oraz 4 mężczyzn. Fobia przed danym przedmiotem lub obiektem wytwarza podświadomie u takiej osoby mechanizm obronny w postaci paraliżującego strachu. Mimo tej bariery spore grono osób decyduje się na poświęcenie w tejże słusznej sprawie jaką jest ratowanie życia poprzez oddanie krwi (ryc. 5).

Ryc. 6. Paraliżujący widok krwi

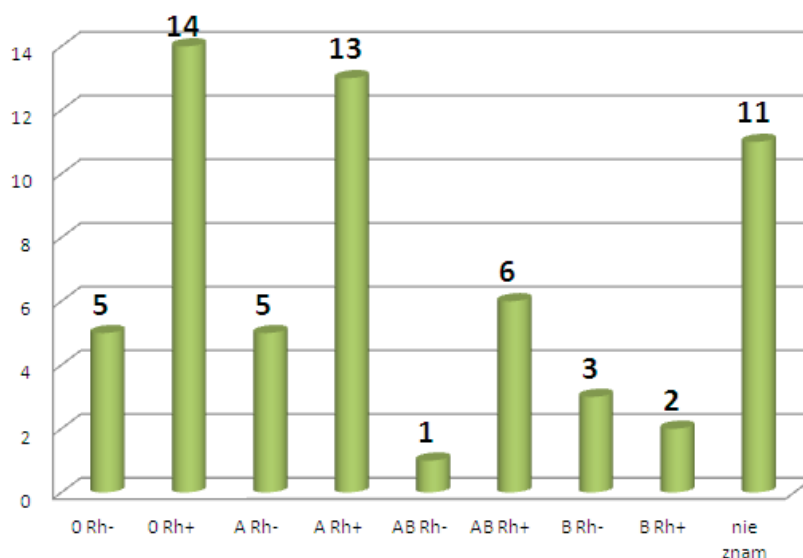
Widok krwi paraliżował tylko 4 uczestników ($\approx 7\%$). Z czego wynika, że hemofobia, czyli fobia krwi dotknęła jedynie 3 kobiety oraz 1 mężczyznę wśród osób uczestniczących w badaniu (ryc. 6). Maniakalny lęk przed widokiem krwi często doprowadza do omdlenia oraz szeregu innych objawów. Strach przed widokiem krwi jest bardzo trudno pokonać, tym bardziej cieszy ich poświęcenie w postaci oddania pełnej jednostki krwi.

Ryc. 7. Najczęściej brakujące grupy krwi wg ankietowanych

Wiedza badanych na temat najczęściej brakującej grupy krwi była zróżnicowana (ryc. 7). Do odpowiedzi na ogół padających należy grupa O Rh+ (55%) oraz B Rh- (35%). Natomiast 10% ankietowanych wydało opinię, że jest to A Rh+. Powyższy wykres obrazuje jak wiele osób nie ma pojęcia o zapotrzebowaniu na konkretną grupę krwi.

Ryc. 8. Grupy krwi ankietowanych

Jedenastu uczestników ($\approx 18\%$) badania nie znało swojej grupy krwi. Wśród odpowiedzi dominowała grupa O Rh+ ($\approx 23\%$) oraz A Rh+ ($\approx 22\%$). Sześć osób zadeklarowało się do posiadania grupy AB Rh+, natomiast po 5 osób udzieliło odpowiedzi O Rh- oraz A Rh-. Niewiele ankietowanych posiada grupę krwi B Rh- (jedynie 3 osoby) oraz B Rh+ (2 osoby). Najmniej, bo jedynie 1 osoba spośród badanych posiada grupę krwi AB Rh-. Szczegółowe dane obrazuje rycina 8.

Wnioski

Przeprowadzone wyniki badań upoważniają nas do sformułowania następujących wniosków:

1. Poziom studentów Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, uczestników honorowego oddawania krwi - Wampiriada PSW, jest niezadowolający i zależy głównie od miejsca zamieszkania i kierunku studiów.
2. Oczekiwania studentów dotyczą informacji w zakresie procedury oddawania krwi oraz przywilejów, z których mogą korzystać honorowi dawcy krwi na terenie województwa lubelskiego.
3. Należy dążyć do większego propagowania akcji Wampiriada na terenie uczelni i miasta oraz lepszego przygotowania studentów do roli przyszłych dawców krwi przez organizatorów kampanii.

Piśmiennictwo

1. Domagała B. (2009), Krew - najcenniejszy ludzki lek, Świat Farmacji; 7, 20-22.
2. Jeżewski Z. K. (2004), Homo-Homini „Ruch Honorowych Dawców Krwi”, Zakład Wydawniczo-Lekarski.
3. Malinowski B. (1981), Argonauci Zachodniego Pacyfiku. Relacje o poczynaniach krajowców z Nowej Gwinei, PWN, 244.
4. Rosiek A. (2000), „Sztuczna krew” i inne preparaty krwiozastępcze, Blok Operacyjny, 3, 3-7.
5. Sylwanowicz W. (2005), Anatomia i fizjologia człowieka, Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, 313.
6. Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997r., o publicznej służbie krwi (Dz. U. Nr 106, poz. 681, z późn. zm.).
7. Wiszniewska-Gauer E. (2010), Przetaczanie krwi, Elsevier Urban&Partner, 91-96.

Ilość znaków ze spacjami: 17 109